

ki so jih pisci poskušali dokumentirati. Delček spominjanja na vojno med slovenskimi lovci in njihove spomine so sodelavci uredniškega odbora, ki ga je vodil dr. Marjan Toš, poskušali vtakati v širši diskurz, tudi s pomočjo analitičnih in kronoloških historičnih zapisov strokovnjakov v prvem delu knjige. Takšen pristop se je potrdil kot najbolj primeren, saj za kaj več niso imeli ne časa in tudi ne referenčnih sodelavcev. Zbornik je šele začetek zapisovanja in trajnega dokumentiranja in z njim so realizirali pobudo predsednika, mag. Lada Bradača iz decembra lani, da bi v letu, ko praznujemo 25-letnico samostojnosti, javnosti strnjeno posredovali tudi informacije o aktivni vlogi lovcev in lovske organizacije v tem zgodovinsko prelomnem dogodku. Avtorji seveda niso mogli biti znanstveniki, ki bi podrobneje razčlenjevali in znanstveno proučevali našo vlogo, želeli so zgolj zapisati nekatera dejstva, da se ne bi pozabila. Čas namreč beži, očitvidci odhajajo in se starajo, s tem pa blede tudi spomin. Niso želeli razsojati in tudi niso razsojali ne dogodkov ne pojavov. Skušali so biti verodostojni kronisti in s prispevki vzpodbuditi strokovnjake, da se enkrat v bližnji prihodnosti poglobljeno, znanstveno analitično lotijo te tematike. Za takšen znanstveni pristop pa je seveda potreben čas.

Pričujoči zbornik je najbrž začetek, ki bo zagotovo doživel nadgradnjo, saj nekatere zadeve niso – in tudi niso mogle biti – celoviteje predstavljene, na primer sezname udeležencev, ki niso popolni, saj je podatke posredovalo le 129 LD. Iz njih izhaja, da je bilo v vojno in deloma že v predvojno dogajanje direktno in aktivno vključenih okoli 1.800 lovcev. Če pa upoštevamo zanesljive

neobdelane terenske podatke, pa ocenjujejo, da je bilo v vojni leta 1991 angažiranih preko 5000 slovenskih lovcev. Vsi so častno opravili svojo nalogo in stopili v bran domovini, ko ji je bilo najtežje. In iz lovskih vrst je tudi ena prvih žrtev slovenske osamosvojitvene vojne iz leta 1991, lovec Jernej Molan iz Brežic. Za svoj prispevek lovci niso pričakovali in ne pričakujejo medalj, tudi ne želijo biti heroji, pričakujejo le korektno zgodovinopisno obravnavo in predstavitev njihove vloge v teh za domovino usodnih časih.

Marjan Toš

DAN PRIMOŽA TRUBARJA IN PETSTOLETNICA LUTROVIH TEZ

*Počastitev državnega praznika
dan Primoža Trubarja 2017.*

Univerzitetna knjižnica Maribor,
8. 6. 2017

Počastitev dneva Primoža Trubarja je že tretje leto zapored združila Univerzitetno knjižnico Maribor in Zvezo kulturnih društev Maribor s projektom Spominjanja prav na praznični dan 8. junij v UKM. Ker je namen državnega praznika, s tem pa tudi prireditve, utrjevanje zavedanja o vlogi Primoža Trubarja za slovenski narod in tudi za širši evropski prostor, je cilj prirediteljev postopoma slediti in razgrinjati večplastnost njegovega dela in pomena.

Okrogli mizi in trem razstavam je bil za skupni naslov projekta postavljen navedek iz Trubarjevega nemškega posvetila h knjigi Ta prvi dejl tiga noviga

testamenta iz leta 1557 »Pisanje in branje našega jezika je najbolj odvisno od vaje in rabe«. Trubar je v slovenskih ali nemških posvetilih in predgovorih pojasnjeval svoje premisleke in odločitve, povezane s slovenščino, ko je vizionarsko in genialno oral ledino pri udejanjanju slovenščine kot knjižnega jezika, pričemer ga je gnalo globoko prepričanje, da mora vsak človek brati sveto pismo v njemu razumljivem jeziku. Prav zato je bil odprt za predloge in zamisli tudi drugih in jih je vabil k sodelovanju pri oblikovanju knjižne norme jezika, ki so ga dotlej predvsem govorili. Vendar brez vaje in rabe jezik nima perspektive, torej je na vsakem posamezniku, da svoje ravnanje usmerja k skupni koristi.

Prireditev se je začela že sredi dne z delavnico Mojstra Janeza, ki je obiskovalec demonstriral tisk na obrtniško izdelanem papirju. Delavnica je potekala do okrogle mize, na kateri so se zvrstila štiri predavanja, tej je sledilo odprtje razstave v likovnem in knjižnem razstavišču. Uvedla sta ga dijaka Konservatorija za glasbo in balet Maribor violinistka Sara Mitić in harmonikar Julijan Škraban, z otvoritvenim nagovorom pa je prireditev sklenil častni škof Geza Erniša. Razstava tiskov v avli, razstava akademskega slikarja Vojka Pogačarja *Alea iacta est!* in razstava *Odmev reformacije v Mariboru* bodo na ogled do 2. septembra.

Na mestni ravni so dogodek zaznali mediji, kar je vplivalo tudi na obisk, mestnim oblastem pa državni praznik še ni prebudil iniciative.

Okrogla miza je opozorila tudi na letošnjo petstoletnico reformacije: kar dve predavanji od štirih sta povezali Trubarja in Lutra. Najprej je Fanika Krajnc-Vrečko ponazorila *Lutrov in*

Trubarjev odnos do prevajanja. Čeprav gnana od skupnega hotenja, naj vsak vernik bere sveto pismo v sebi razumljivem jeziku, je zaznala razlike, izhajajoče tudi iz njunih različnih značajev. Lutrova znamenita poslanica o prevajanju iz leta 1530, ki je utemeljitelj njegovih jezikovnih načel, razpira temeljno vprašanje, s katerim se sooči vsak prevajalec: ali naj prevaja po duhu ali po črki. Srečko Reher je v predavanju *Podoba reformatorja Martina Lutra v reviji Znamenje* zaobjel štiri desetletja izhajanja revije in poudaril drugačen pogled njenih sodelavcev na Lutra in slovenske protestante, ki so se odvrnili od siceršnjega katoliškega pogleda nanje in jih niso več označevali za krivoverce in odgovorne za razkol v krščanski cerkvi. Aleš Maver je v predavanju *Slovinci in bogoslužni jezik* segel v čas pokristjanjevanja in opozoril, da sta šele Ciril in Metod vpeljala uporabo ljudskega jezika pri bogoslužju, sicer pa je poudaril, da je pri nas v sodobnem katoliškem bogoslužju prevladujoča slovenščina, medtem ko je latinščine manj kot v evangeličanski severni Nemčiji. Slovenščina kot sakralni jezik je tudi znamenje narodove suverenosti, ki je bila s pokristjanjevanjem ogrožena. Žiga Oman se je v predavanju *Več slovenskih kmetov je želelo slovenskega pridigarja* – o jeziku reformacije na *Dravskem polju* osredinil na jezik reformacijskega gibanja v Mariboru in njegovi okolici, ki ga ne smemo pojmovati v modernem smislu kot znamenje narodne oziroma etnične identitete. Ločevanje med prebivalci namreč ni potekalo po narodni oziroma etnični pripadnosti, ampak po veroizpovedi in pripadnosti drugim skupinam. Okroglo mizo je povezovala Majda Potrata.

V zloženci k razstavama je o svojem pogledu na Trubarja in slovensko reformacijo spregovoril Vojko Pogačar, o njegovi razstavi pa kustos Mario Berdič. Razstava *Kocka je padla* se s popolnoma novimi likovnimi rešitvami navezuje na Pogačnikov obsežen projekt spominskega parka Jurija Dalmatina v Krškem. Iz javnega spomenika, ki upodablja tri najpomembnejše reformatorje, je v razstavo vključil le na polovico pomanjšano Trubarjevo silhueto v pleksiju, k ogledu portretnih grafik in akvarelov ter s stropa viseče kocke s portreti pa vstopimo skozi razrezano zaveso iz prosojne plastične folije, na kateri so upodobljeni reformatorji.

Razstavo Odmev reformacije v Mariboru sta pripravili Majda Potrata in Silva Belšak ob pomoči drugih sodelavk in sodelavcev UKM, zlasti Vlaste Stavbar. Izbrano razstavljeno gradivo se omejuje na Maribor, saj prikazuje pojav reformacije v mestu, njen razvoj in konec v 16. stoletju, nato pa upodobitev reformacije ter utemeljitelja slovenskega knjižnega jezika in sodelavcev v literaturi in različnih znanstvenih in strokovnih panogah. Merilo, po katerem se je ravnala izbira, je Maribor kot kraj rojstva ali delovanja izbranega avtorja, vendar tudi kot sedež institucije, ki je spodbudila nastanek del ali dogodkov. Najobsežnejši je prav prikaz

proučevanja protestantizma/reformacije v zgodovini, literarni zgodovini, jezikoslovju, teologiji ... Ta del se končuje s pogloblitnimi objavami dveh osrednjih mariborskih trubarologov, in sicer Jožeta Rajhmana in Fanike Krajnc-Vrečko. Ob pogledu na izbrane naslove je upravičeno vprašanje, ali se zavedamo pomena njenega dela. Razstavljene pa so še monografije o Martinu Lutru, ki jih hrani UKM. S tem se tudi razstava vključuje v počastitev Lutrovega leta.

Splet okoliščin je omogočil, da se bodo razstave zadržale v razstaviščih UKM skoraj tri mesece in tako si jih bodo lahko ogledali redni obiskovalci UKM. S tem in s povabilom referentom k objavi predavanj v ČZN bodo udeležena pričakovanja in prizadevanja koordinatorjev projekta: Vlaste Stavbar, Majde Potrata in Francija Pivca.

Če se ob koncu vprašamo, kako zaživi v nas navedek iz Trubarja, lahko rečemo: brez Trubarjevega zavedanja, da šele raba jeziku zagotavlja njegov »stati«, tudi njegovega »obstati« ne bi bilo. In to dragoceno spoznanje je srčika vseh tistih sodobnih prizadevanj, ki zagovarjajo polno funkcionalnost slovenščine in se zato upirajo globalizacijskim jezikovnim težnjam.

Majda Potrata